

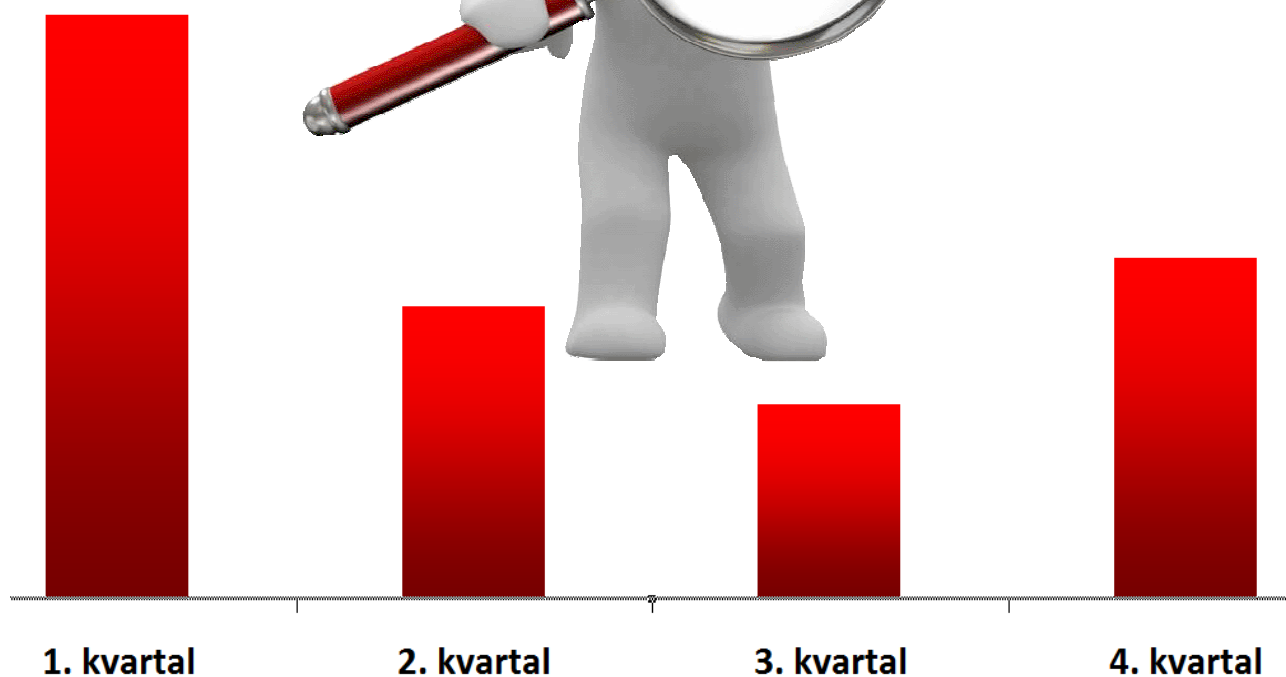

TUN

Trælasthandlerunionen

Øjebliksbillede

4. kvartal 2012

TUN ØJEBLIKSBILLEDE 4. KVARTAL 2012

I denne udgave af TUN øjebliksbillede dækker vi 4. kvartal 2012. Rapportens indhold vil dykke ned i den overordnede udvikling i dansk økonomi samt et nærmere kig på, hvordan byggeriet har udviklet sig igennem 2012 med fokus på 4. kvartal. Derudover ser vi lidt på de seneste politiske initiativer, der er taget, som vil påvirke byggeriets rammevilkår fremover.

Dette Øjebliksbillede for 4. kvartal 2012 er den 6. rapport i rækken, hvor der samles op på det seneste kvartal og giver et mere fyldestgørende billede af temperaturen i samfundet frem for månedlige afrapporteringer. TUN Øjebliksbillede er tænkt som et input til TUNs medlemmer og skal give et overblik over, hvordan det går i dansk økonomi, og hvordan vores branche påvirkes heraf. Udover dansk økonomi følger vi løbende den politiske dagsorden og kommenterer på denne i relation til byggeriet.

Dansk økonomi

Der er rigtig mange forudsigelser om, hvordan det går for dansk økonomi. Vi har igennem de sidste par år haft store forhåbninger om, at nu er det året, hvor Danmark for alvor skal have gang i væksten, aktiviteten og beskæftigelsen.

Siden 2009 er vi blevet lige skuffede hver gang, når vi i slutningen af året har set på, hvordan det er gået. Danmark har bl.a. set en "kick-start" af økonomien, som i den grad skuffede. Både beskæftigelsen og aktiviteten i samfundet er siden tiltagene faldet, til trods for, at vi alle havde håbet og troet på, at der endelig ville ske noget.

2012 har ikke været en undtagelse. Foreløbige BNP tal viser et fald med 0,6 % i 2012, alene i 4. kvartal faldt BNP med 0,9 % se nedenstående tabel. Da vi taler om foreløbige tal, er der en usikkerhed omkring tallene, som er estimeret til $\pm 0,5$ procentpoint. Så alt i alt peger det på et skidt 2012 for dansk økonomi.

Det er fortsat en kombination af et sløvt privatforbrug og større vækstrater i import end i eksport. Fokus på besparelser indenfor det offentlige giver også udslag i lave vækstrater for offentligt forbrug, hvilket også slår igennem i udviklingen i økonomien.

Det danske nationalregnskab

	2012				2009	2010	2011	2012
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.				
	----- realvækst i forhold til kv. før, pct.-----				----- Årlig realvækst, pct. -----			
BNP	0,1	-1,0	0,8	-0,9	-5,7	1,6	1,0	-0,6
Privat forbrug	0,0	0,0	-0,2	-0,1	-3,6	1,7	-0,5	0,5
Offentligt forbrug	0,3	0,5	1,0	0,3	2,1	0,4	-1,0	0,5
Faste Bruttoinvesteringer	1,5	-2,8	0,8	0,3	-15,9	-2,4	0,4	1,2
- Boligbyggeri	-8,2	-4,0	-1,0	-1,5	-16,8	-9,4	8,7	-9,8
Lagerforøgelse	0,3	-1,0	0,3	-0,1	-2,0	0,9	0,4	-0,5
Import	1,8	0,5	-0,1	-0,9	-12,3	3,2	5,2	2,7
Eksport	-0,2	2,0	-0,8	-1,6	-9,5	3,0	6,8	1,1

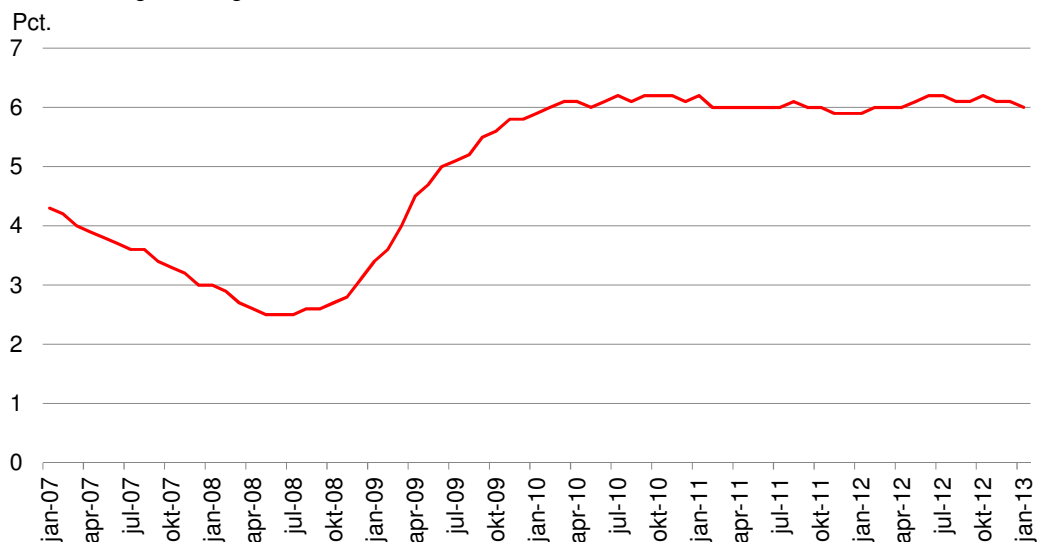
Kilde: Danmarks Statistik og TUN Analyse

Tager vi branchebrillerne på, er udviklingen for *boligbyggeri* under *faste bruttoinvesteringer* meget kedelig læsning. Samlet set er aktiviteten i 2012 indenfor *boligbyggeri* faldet med omkring 10 % sammenlignet med 2011. Set over de seneste 4 år har boligbyggeriet med undtagelse af 2011 været i markant tilbagegang.

Der er en jævn udvikling i ledigheden gennem de sidste 2-3 år, hvilket overordnet ligger i tråd med stabilisering af aktivitetsniveauet. Danmark ligger med en ledighed på omkring de 6 % af arbejdsstyrken, hvilket er ret fornuftigt, hvis man ser på den gennemsnitlige ledighed tilbage i tiden.

Stabil ledighed siden 2010

Sæsonkorrigeret ledighed

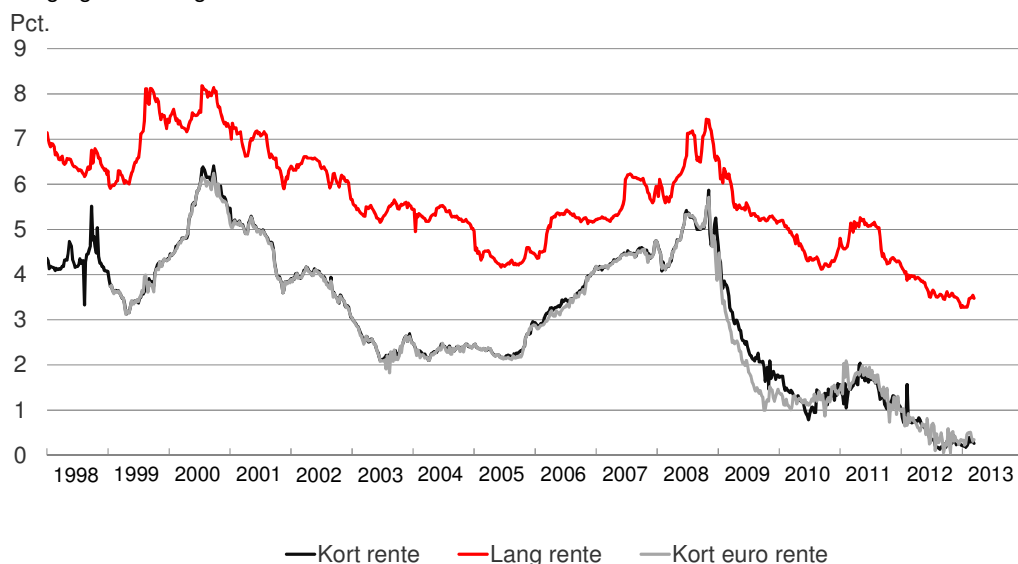

Kilde: Danmarks Statistik og TUN Analyse

Et af de positive elementer af krisen i Eurozonen har medført er, at vi i Danmark har oplevet et markant fald i renterne, specielt de korte realkreditobligationsrenter ligger på et meget lavt niveau. Den korte rente ligger her i starten af 2013 på omkring 0,25 %, hvilket er hele 5,50 %-point lavere end tilbage i slutningen af 2008, hvor den korte rente nåede toppen i forbindelse med finanskrisen.

Renteniveauet er fortsat meget lavt

Lang og korte obligationsrenter

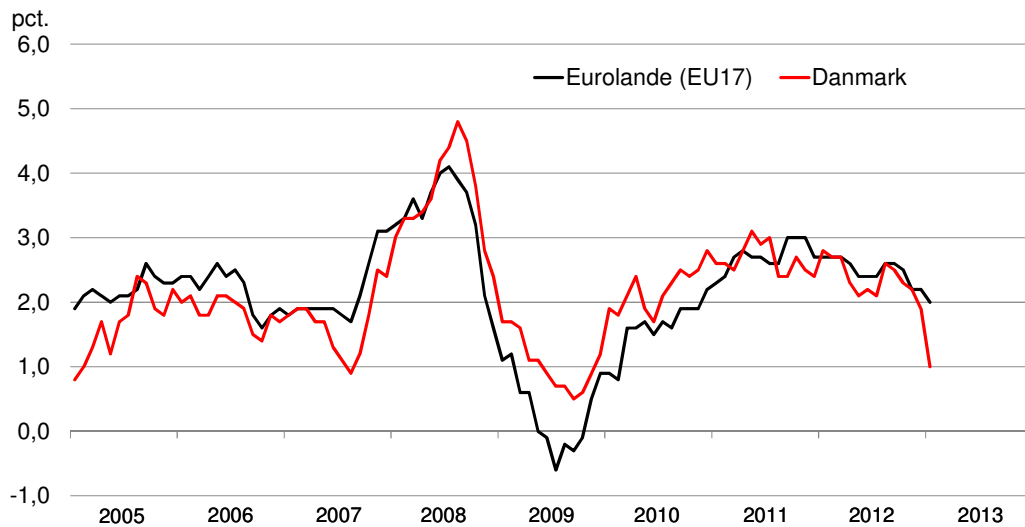
Kilde: Realkreditrådet. Senest opdateret uge 9 2013.

Lave renter er godt for både aktivitets- og investeringsniveauet. Det skal dog i denne forbindelse pointeres, at vi i byggeriet igennem de seneste par år har oplevet store kreditproblemer forstået på den måde, at banker og andre pengeinstitutter har skærpet deres udlånspolitik specielt overfor vores branche. TUN analyse udarbejdede i februar en analyse af, hvordan kreditklemmen påvirker vores branche. Læs hele analysen [her](#).

Med meget lave renter skulle økonomien og aktiviteten gerne forbedres, da der er større incitament til investeringer og generelt forbrug. Ofte presser lave renter inflationen op, men vi har både i Danmark og i Euroland set en fornuftig udvikling i inflationen de seneste år. Udviklingen kan være med til, at EU og dermed Danmark vil fastholde et lavt renteniveau i en rum tid endnu. En af de væsentligste opgaver for centralbanker er, at sørge for et stabilt og lavt inflationsniveau så for stort pres på inflationen kan medføre stigninger i renterne, men indtil videre ser det fornuftigt ud med inflationen, hvilket dog også hænger sammen med aktivitetsniveauet, som fortsat ligger lavt siden 2008.

Udviklingen i inflationen

EU-harmoniseret inflation, HICP

Kilde: Danmarks Statistik. Seneste observation januar 2013

Alt i alt giver tallene for Dansk Økonomi et billede af en økonomi, som fortsat har nogle efterveer fra krisen. Danmark er ikke rigtig kommet i gang, men der er med baggrund i rente- og inflationsniveauet grund til optimisme for dansk økonomi i de kommende år.

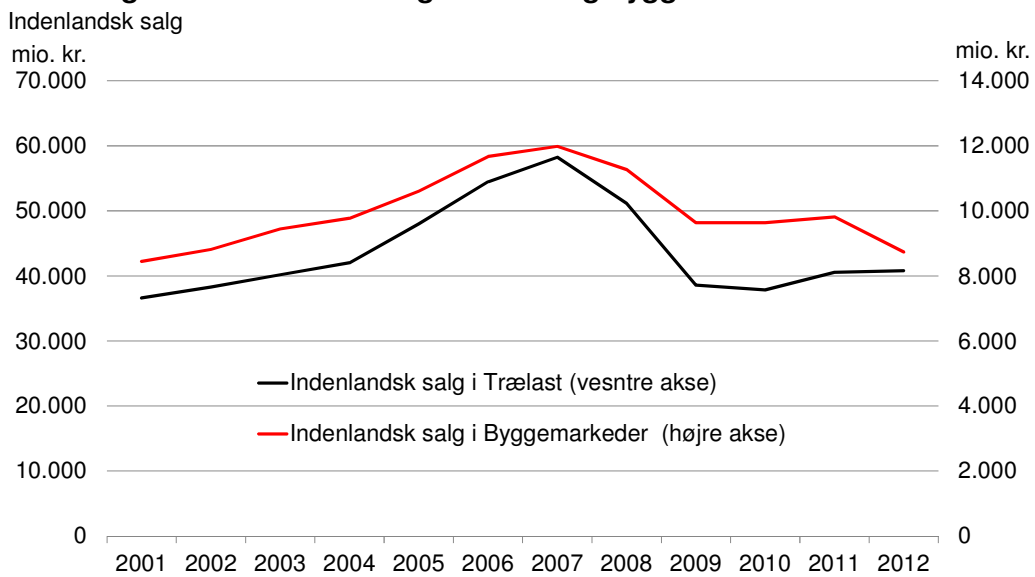
Vi kan dog ikke komme uden om, at for at vi rigtig skal op i gear i Danmark, kræver det, at omverdenen og vores samhandelsparter også kommer op i gear, så vi skal håbe på en gunstig udvikling i Euroland, USA og for den sags skyld også Kina.

Salg i trælast og byggemarkeder havde et skidt 2012

Udviklingen i salg i trælast og byggemarkeder bærer præg af, at den danske økonomi har været inde i nogle turbulente år, hvor usikkerhed om fremtiden har været et stort problem, hvilket i høj grad smitter af på byggebranchen.

Salget i trælast ligger i 2012 på niveau som i 2011, hvilket trods alt tyder på en stabilisering efter tre hårde foregående år med markante fald i salget. Salget i byggemarkeder er faldet med lidt over 10 %, hvis man sammenligner 2012 med 2011.

Udviklingen i indenlandsk salg i trælast og byggemarkeder

Kilde: Danmarks Statistik og TUN analyse

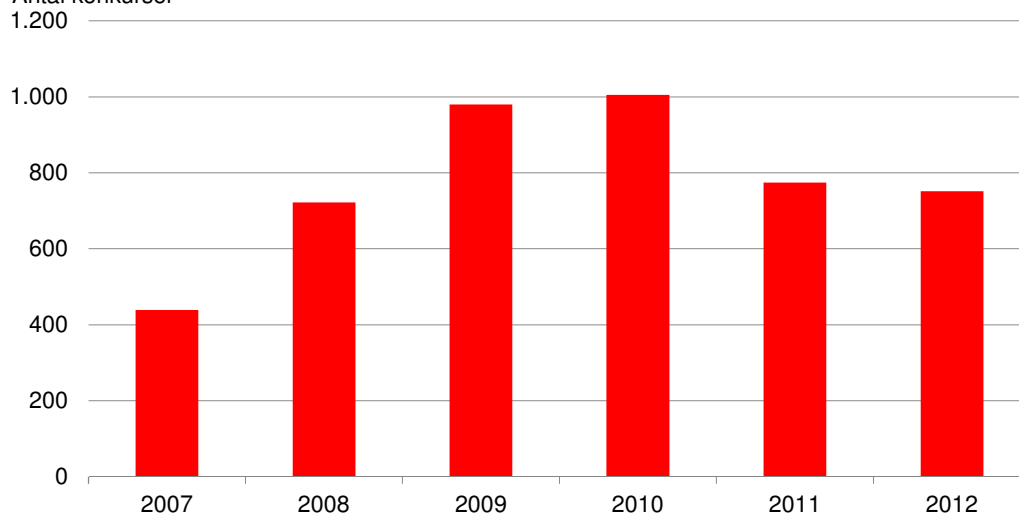
Konkurser oplever endnu et årligt fald

Niveauet af konkurser siden krisen er stadig på et højt niveau trods et kontinuerligt årligt fald i konkurserne siden 2010. Konkursniveauet ligger omkring 70 % højere i 2012 sammenlignet med 2007. Konkurserne er dog faldet med 25 % siden 2010. Fra 2007 – 2010 har kurven for konkurser været kontinuerligt stigende, men trenden er ændret, og vi ser nu faldende konkurser indenfor bygge og anlæg dog stadig på et relativt højt niveau.

Udviklingen i erklærede konkurser for bygge og anlæg

Erklærede konkurser

Antal konkurser

Kilde: Danmarks Statistik og beregninger fra TUN Analyse

Men med en forværring af kreditklemmen kan et yderligere fald i konkurserne i 2013 have lange udsigter. Bankerne har strammet kreditvilkårene, hvilket besværliggør virksomhedernes mulighed for at investere i projekter og/eller gennemføre ordre, hvilket kan få dem til at dreje nøglen om. Branchen savner fortsat politiske initiativer til at forbedre danske byggevirksomheders tilgang til kapital.

En løsning på dette kunne blive at indføre erhvervsobligationer, der kan bidrage med lånemuligheder for sunde små og mellemstore virksomheder, hvilket kræver, at politikerne kan nå til enighed omkring sådan en aftale.

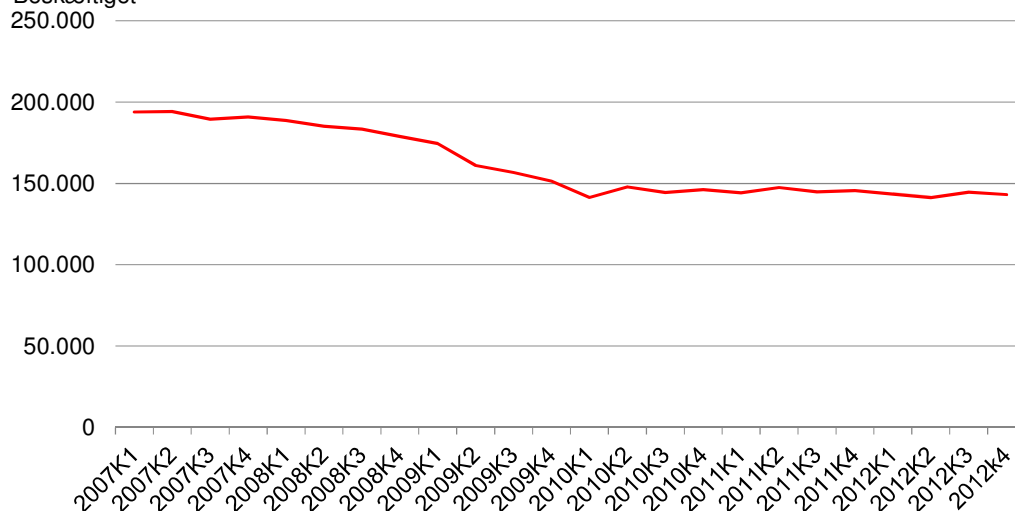
Byggebeskæftigelsen

Byggebeskæftigelsen faldt fra 3. kvartal til 4. kvartal i 2012 med 1 % når der tages højde for normale sæsonudsving. Samlet set er byggebeskæftigelsen stort set på samme niveau i 2012 som i 2011. Sammenlignes beskæftigelsen i 2007 med beskæftigelsen i 2012, er der sket et fald på 25 % svarende til ca. 50.000 beskæftigede.

Beskæftigelsen i bygge og anlæg

Sæsonkorrigeret

Beskæftiget

Kilde: Danmarks Statistik og TUN Analyse

Med den nye vækstplan regeringen har fremlagt, bliver der lagt op til en genindførelse af BoligJobordningen, hvilket skal være med til at styrke beskæftigelsen i byggeriet. Et af de første tiltag regeringen gjorde ved dens indtrædelse var at fjerne BoligJobordningen, hvilket medførte store bekymringer i branchen, da ordningen har været med til at holde en hånd under aktiviteten i branchen. En undersøgelse fra Dansk Byggeri anslog at ved fjernelse af denne ordning, ville branchen miste 5.000 jobs i løbet af et år, og en rundspørge viste, at 60 % af de små og mellemstore virksomheder forventede at miste byggeopgaver, og hele 20 % forventede at afskaffe medarbejdere som følge af afskaffelsen af BoligJobordningen. Det kan derfor antages, at en genindførelse af ordningen vil medvirke til en fastholdelse af beskæftigelsen og den generelle aktivitet i branchen.

Påbegyndt byggeri

Meget tyder på, at værdien af den eksisterende boligmasse er så lav, at det ikke kan svare sig at påbegynde nyt byggeri. Tendensen er i hvert fald klar, hvis man ser på de seneste års udvikling. Det peger i retningen af, at byggeriet i højere grad skal ud og finde opgaverne i renoveringsprojekter og energieffektiviseringer af den eksisterende boligmasse.

Påbegyndt boligbyggeri, estimeret og sæsonkorrigeret

	2011	2012				4. kv. 2012 i forhold til 4. kv. 2011
	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	
----- antal boliger -----						
Påbegyndt	3.470	3.754	2.956	2.317	1.433	-59
- Enfamiliehuse	1.353	1.660	1.158	1.150	753	-44
- Etagebyggeri	1.443	1.401	1.384	907	482	-67
- Øvrige bygninger	673	693	414	259	198	-71

Kilde: Danmarks Statistik og beregninger fra TUN analyse

Det påbegyndte byggeri giver en indikation om aktiviteten og profitabiliteten i byggeriet. Niveaueet for påbegyndt byggeri ligger 59 % lavere i 4. kvartal 2012 sammenlignet med 4. kvartal 2011, når der korrigeres for normale sæsonudsving. Faldet er fordelt på alle boligtyper.

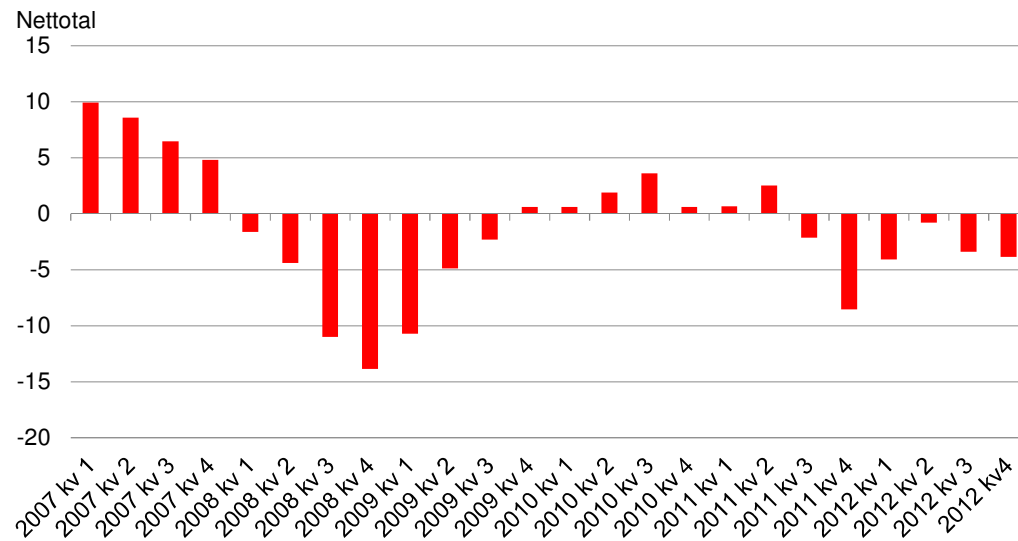
Tallene er opgjort ud fra et estimat beregnet af Danmarks Statistik, og tallene er hæftet med en stor del usikkerhed på grund af forsinkede indberetninger til bygnings- og boligregisteret (BBR).

Forbrugerforventninger

For at få et billede af den fremtidige økonomiske situation i Danmark kan vi se nærmere på forbrugertillidsindikatoren, der netop kan give et billede af, om danskerne fortsætter i opsparingsmønsteret, eller om de er villige til at begynde at forbruge og investere mere i bl.a. boligforbedringer. Forbrugertillidsindikatoren belyser befolkningens syn på den aktuelle og fremtidige situation.

Udviklingen i forbrugernes forventninger til fremtiden

Forbrugertillidsindikatoren

Kilde: Danmarks Statistik og TUN Analyse

Forbrugerne var optimistiske, hvis vi ser på forbrugertilliden fra 4. kvartal 2009 til 3. kvartal 2011, da forbrugerne vurderede, at deres økonomiske situation ville være bedre det efterfølgende år.

Tendensen i 4. kvartal 2012 er, at forbrugerne vurderer, at både familiens og Danmarks økonomiske situation i dag er dårligere end for et år siden, og at dansk økonomi vil være dårligere om et år, end den er i dag. Tendensen for 4. kvartal 2012 er sigende for hele 2012, der har været præget af negative forbrugerforventninger.

Seneste politiske initiativer

-.Vækstplan DK – Stærke virksomheder, flere job . –

Regeringen kom med et meget fornuftigt udspil til en egentlig vækstplan for Danmark. Det er i den grad tiltag, som erhvervslivet og ikke mindst byggeriet har behov for. Blandt andet blev BoligJobordningen genoplivet efter skarp kritik fra hele byggebranchen efter nedlæggelsen ved årsskiftet. Selskabsskatten blev sat ned til 22 % fra de tidligere 25 %. Og sidst men ikke mindst kan vi i byggeriet se frem til yderligere 4 mia. kr. til renoveringer af alment boligbyggeri, som er fundet i landsbyggefonden.

Alt i alt et rigtig fornuftigt skridt fra Regeringens side efter nogle sløve år på bagen. Der er nu perspektiver for at byggeriet kan få vendt skuden og skabe vækst og beskæftigelse.

-.Byggepolitisk strategi. -

Klima, energi- og bygningsminister Martin Lidegaard indkaldte i slutningen af februar 2013 til en konference for byggeriets aktører. Konferencen skal ses som startskuddet på en gennemarbejdet byggepolitisk strategi, hvor hele branchen bliver inddraget for at få de bedst mulige rammevilkår til at skabe vækst og beskæftigelse.

Det er et rigtig fornuftigt initiativ, når man ser på den udvikling, der har været i byggeriet de seneste år. Branchen har behov for at få lagt en gennemarbejdet strategi for fremtiden, hvor alle aktører sidder med om bordet. Så muligheden for at få udarbejdet nogle brugbare rammevilkår for byggeriet er til stede.

Læs TUNs reaktioner og artikler om diverse emner på vores hjemmeside.

www.tun.dk